

VLIV NOVÉ EKONOMIKY NA FORMOVÁNÍ UDRŽITELNÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

INFLUENCE OF NEW ECONOMY ON FORMING OF SUSTAINABLE AGRICULTURE

Miroslav Svatoš

Anotace:

Zvyšování konkurenceschopnosti je v zásadě podmíněno efektivnějším využíváním omezených zdrojů. V tomto směru se také výrazným způsobem projevuje nová ekonomika. Nová ekonomika jako výraz modernizace v prostředí globalizačních trendů determinuje zásadním způsobem úroveň a diferenciaci hospodářství a společnosti vyspělých a rozvíjejících se zemí. Pozornost je soustředěna na relevantní souvislosti nové ekonomiky a udržitelného zemědělství v kontextu globálním, evropském a národním. Změny mocenské rovnováhy, vyspělost zemědělství a uplatňování udržitelných forem zemědělství v rámci rozvojových trendů světa jeho částí představují základní faktory utváření homeostatické rovnováhy lidské populace a celého světa.

Klíčová slova:

Nová ekonomika, udržitelné zemědělství, vývojové tendence, modernizace, homeostatická rovnováha

Abstract:

In fact a competitiveness increase is contingent on more efficient use of limited resources. In this way new economics manifests itself markedly. New economics as a term of modernisation in an environment of globalisation trends determines in principal way the level and differentiation of economy and a society of developed and developing countries. An attention is concentrated on relevant connections of the new economy and sustainable agriculture in global, European and national context. Changes of power balance, maturity of agriculture, and application of sustainable forms of agriculture in frame of development trends of the world and its parts represent basic factors of formation of homeostatic balance of people population and the whole world.

Key words:

New economics, sustainable agriculture, development tendencies, homeostatic balance

Úvod

Základem rozvojové strategie českého zemědělství a venkova budou dosažená dobrá úroveň znalostí pracovníků, atraktivita krajiny a její využitelnost pro rekreaci a aktivní trávení volného času, vysoký rekreační potenciál venkovských oblastí, dostatek vodních zdrojů, rozloha lesních porostů a vědomí potřeby udržitelného rozvoje zemědělství a venkova. Efektivní integrace českého zemědělství do evropských struktur se jeví jako velmi komplikovaný a dynamický proces, který představuje velmi četnou množinu vzájemně spjatých vazeb v dimenzích agrárního sektoru, venkova, národního hospodářství, evropské

integrace či globalizace. Určující vliv základních vývojových trendů na změnu relevantních podmínek vytvářejících odpovídající ekonomické, sociální, environmentální a obecné společenské prostředí je stále zřetelnější.

Evropský model zemědělství vychází z naplňování cílů ekonomických, sociálních a ekologických a lze jej rámcově vymezit multifunkčností, konkurenceschopností a trvalou udržitelností. Vliv globalizace a nové ekonomiky na vývojové trendy zemědělství ve světě v integračních seskupeních či teritoriích v jednotlivých zemích a regionech není zanedbatelný a je mu třeba věnovat odpovídající pozornost i s ohledem na ČR

Cíl a metodika

Cílem příspěvku je vymezení základních souvztažností a vývojových tendencí charakteristických pro novou ekonomiku a to zejména s ohledem na její implikace pro udržitelné zemědělství.

Metodický postup při zpracování příspěvku vychází z tématického zaměření na vybrané relevantní souvislosti nové ekonomiky a udržitelného zemědělství v kontextu globálním, evropském a národním. Ve spojitosti s Evropským modelem zemědělství jsou respektovány všechny jeho základní aspekty, tj. multifunkčnost, konkurenceschopnost a trvalá udržitelnost v základním a určujícím kontextu dlouhodobých trendů, postupem modernizace, změn mocenské rovnováhy a charakteristikou trvale udržitelného zemědělství jako významného faktoru pro formování homeostatické rovnováhy obyvatelstva a celé planety Země.

Při zpracování bylo využito výsledků při řešení IVZ PEF ČZU v Praze MSM 411100013 „Efektivní integrace českého agrárního sektoru v rámci evropských struktur – předpoklad trvale udržitelného rozvoje.“

Charakteristika řešené problematiky

Modernizace a nová ekonomika

Široce uznávaným a významným nástrojem analýzy vývoje soudobých společností je teorie modernizace. Klasická teorie modernizace předkládá koncept přechodu od tradiční k industriální společnosti na základě zásadních změn vyvolaných industriální (průmyslovou) revolucí (technologický pokrok, změny struktury zaměstnanosti, urbanizace, sekularizace, individualizace sociálního života, racionalizace řízení, velké organizace a administrativa, vznik národních států aj.) Tři hlavní směry teorie modernizace, tzn. směr evoluční, difusní a strukturálně – funkcionalistický vychází z předpokladů, že společnosti se vyvíjejí od nižších forem k vyšším, od jednodušších ke složitějším či od méně k více diferencovaným.

V šedesátých letech minulého století dochází postupně k přechodu od společnosti industriální ke společnosti postindustriální, tj. informační (překonávání časových a prostorových omezení industrialismu, individualizace, universalismu, decentralizace aj.).

Vznik nové ekonomiky je spojen s nástupem informační společnosti. Jedná se o nově vytvářenou strukturu ekonomiky vznikající z tradiční (industriální) ekonomiky transformované efekty moderních informačních technologií (úloha internetu) a taktéž hospodářskou politikou státu v podmínkách globalizace. Rozvoj nové ekonomiky je založen na rychlejšímu růstu produktivity práce podmíněném využíváním moderních informačních technologií. To se projevuje zvýšením konkurenceschopnosti a rychlejším ekonomickým růstem „neinflačního“ charakteru. Hlavní a rozhodující formou kapitálu v nové ekonomice jsou informace a znalosti. Charakteristickou a hlavní organizační strukturou nové ekonomiky jsou sítě nahrazující tradiční průmyslové hierarchie.

Přechod od industriální k informační společnosti lze shrnout do několika základních charakteristik:

- diskontinuitní charakter (změna se šíří formou vlny)
- vznik globální (informační) společnosti
- spojení s globální krizí civilizace, jejíž řešení je spjato se změnou hodnotové orientace
- přechod od uzavřené k otevřené společnosti
- značný nárůst společenské patologie (převaha destruktivní stránky nad kreativní)
- změna systému vytváření bohatství, jehož základ spočívá na informacích a znalostech
- narůstající koncentrace bohatství malé skupiny ekonomicky úspěšných zemí
- přechod z éry specializace do éry integrace (globální ekonomika, celosvětové informační sítě)
- proces intelektualizace společnosti – vznik síťové inteligence, propojení ekonomiky sítěmi
- vznik vzájemně propojeného a závislého světa, tj. globální vesnice

Charakteristika nové ekonomiky a s ní spojená očekávání

Doposud se nevžila žádná všeobecně uznávaná definice nové ekonomiky. Také samotný pojem nové ekonomiky není ustálený a variantní názvy kupř. digitální ekonomika, síťová ekonomika, ekonomika znalostí, popř. i informační společnost, ukazují směrem k tomu, že ekonomický a sociální obraz společnosti je silně determinován moderními technologiemi. Z věcného hlediska se jedná o zásadní technologickou inovaci srovnatelnou s významem parního stroje a elektřiny pro urychlení ekonomického a společenského rozvoje. Využití kvalitativně nových informačních a komunikačních technologií, tj. těch, které mají spojitost s internetem, software, PC, mobilní komunikací, datovými přenosy apod., proniká prakticky do všech oblastí hospodářské a pracovní činnosti v celosvětovém měřítku.

Nová ekonomika představuje novou fázi akumulace kapitálu. V technologickém inovačním ohnisku je rozvoj a efekty inovačních a komunikačních technologií, které jsou spjaty s očekáváním růstu produkčního potenciálu a změn trendů jako důsledku rostoucích temp růstu produktivity práce. Plošná difúze elektroniky, informatiky, telekomunikací a internetu rapidně změnil hospodářskou strukturu a společenské poměry rozvinutých zemí. Lze vyslovit hypotézu, že právě využití rozvojového potenciálu ICT je jedním z významných předpokladů trvale udržitelného rozvoje obecně i v zemědělství.

Silně problematické momenty spjaté s novou ekonomikou jsou konflikty spojené s rozdělováním resp. přerozdělováním. Kvalitativně nové technologické inovace, které jsou předpokladem významného růstového potenciálu, mají značně transakční náklady a bariéry vstupu na trh v podmínkách globální konkurence a závislosti na podpoře výstavby světových sítí. Za těchto okolností může nová ekonomika přispívat k dalšímu prohlubování ekonomických a sociálních rozdílů a tudíž i potenciálních konfliktů mezi vyspělými a rozvíjejícími se zeměmi.

Mýty nové ekonomiky

Zveličení některých aspektů nové ekonomiky vedlo k vytvoření mýtů, které je však třeba korigovat:

- platí, že ICT vytváří efektivnější podnikání, avšak neplatí, že ICT zajistí necyklický rozvoj bez inflace.
- v mnoha oborech hospodářství lze s využitím ICT snižovat náklady. To však nemusí mít přímý vliv na přízeň spotřebitelů
- vzdálenosti a aglomerace hrají roli tak jako dříve. Oblasti koncentrace se stávají inkubátory nové ekonomiky.

- většina akcionářů (ICT) přecenila vývoj cen akcií. Řada z nich skončila velkým krachem v důsledku nepřiměřených expektací, bublinového efektu, nestability finančních trhů apod.
- v nové ekonomice neexistuje jiný systém odměňování. Pracovníci v internetovém podnikání mají zpravidla nižší příjmy než ve staré ekonomice. Mají však často možnost podílet se prostřednictvím akciových opcí na zisku nebo na akciové hodnotě podniku.
- také podnikání v nové ekonomice zná hierarchie. Po počáteční diskusi dochází ke znovuobjevení řízení, organizace aj.

Nerealistické zveličování významu nové ekonomiky představuje jeden extrém. Druhý je dán názorem, že nová ekonomika je módní exces, který zmizí dříve než jej širší veřejnost zaregistruje. Tento závěr vychází z chybných odhadů růstu nové ekonomiky a z masivního znehodnocení kapitálu a souvisejícími vlnami úpadků firem.

Lze se důvodně domnívat, že právě a teprve prostřednictvím rozpuštění „nové“ ekonomiky do „staré“ ekonomiky bude revoluční (inovační) potenciál plně využit. Demytologizaci nové ekonomiky lze uzavřít konstatováním, že stará pravidla tradiční tržní ekonomiky mají svou platnost i v rámci nové ekonomiky

Výsledky

Problémy a cesty udržitelného agrárního rozvoje

Pro vývoj trvale udržitelného a zdroje chránícího zemědělství se v minulosti stala překážkou mezinárodní politika agrárního obchodu. To se ukazuje také v přípravě na nadcházející jednání o agrárních smlouvách WTO, které jsou velmi silně ovlivňovány agrárně politickými zájmy zemí orientovaných na export zemědělských výrobků.

Dalším problémem je také snížení prostředků na mezinárodní zemědělský výzkum a zde zejména na výzkum, který se zabývá zhodnocením již jmenovaných, stále více vytlačovaných odvětví. Dominantu privátního výzkumu a zabezpečování zájmů podniků, představujících průmyslové země, zjistíme snadno právě s ohledem na zabezpečování zdrojů v rozvojových zemích, např. pro výrobu léků a patentování. V současnosti je vědecká a politická odborná diskuse o metodách a cílech budoucí mezinárodní agrární politiky v celém světě znovu ožívána na pozadí krize klimatu. Přitom rozhodující úlohu hrají tři rozdílné cesty vývoje.

1. „Nová zelená revoluce“ tzn. stará cesta intenzivního zemědělství se zcela novým, geneticky změněným osivem a sadbou, která zároveň slibuje zvyšování hektarových výnosů i ochranu životního prostředí a zdrojů;
2. „Integrované zemědělství“, které pomocí široké palety všech myslitelných opatření kulturně technického druhu, minimalizuje vklady externích provozních prostředků, resp. chce dosáhnout nejvyšší efektivity těchto vkladů;
3. „Alternativní zemědělství“, které sice není přesně definováno, avšak jeho existence byla zmíněna v mezinárodním vládním dokumentu Agenda 21 (1992 – jedná se o alternativní systémy zemědělství, např. biologického, ekologického, organického, vůči klasickým, tradičním, konvenčním aj. zemědělským systémům).

Rozdíly mezi těmito třemi cestami vývoje nejsou v zemědělství Jihu příliš vzájemně ohraničeny.

Mezinárodní výzkum má např. za úkol přesněji tyto rozdíly vypracovat a důsledky daných vývojových cest popsat a zároveň ukázat na nové možné perspektivy pro takovou zemědělskou výrobu, která bude chránit zdroje. Důležitou funkci pro změnu globálních rámcových podmínek agrárního sektoru má a bude mít mezinárodní potravinová politika. Při

tom rozhodující úlohu hraje změna perspektiv z „basic needs“ k „basic rights“ v rámci diskuse o hospodářských, sociálních a kulturních lidských právech.

Je stále zřejmější, že práva na výživu a na ostatní lidská práva, jsou důležitým indikátorem ve smyslu minimálních standardů pro jednání státu. Jestliže nějaký stát znemožňuje požadavky po těchto standardech, pak nemůže být žádná řeč o zabezpečování výživy ve smyslu trvale udržitelného zemědělství. Při mezinárodním stanovení standardů jde na jedné straně o respektování zvláštní úlohy rozvojových zemí a na druhé straně o zhodnocení významu efektů industrializovaných systémů. Porovnatelným způsobem lze pak zohlednit a zhodnotit mezinárodní agrární politiku i politiku potravinové pomoci.

Na pozadí sumy snížených prostředků pro rozvojovou pomoc se ve většině průmyslových zemí stala politika potravinové pomoci nevypočitatelnou a nepostačující. V globálním rámci chybí totiž také globální síť zabezpečení výživy.

Evropská cesta k trvale udržitelnému zemědělství a jeho kritéria

Vysoká podpora cen zvýhodňovala intenzivní zemědělství, tzn. i zvýšené používání průmyslových hnojiv a pesticidů, což mělo nepříznivý vliv na stav životního prostředí. Řešení negativních důsledků na životní prostředí v konečném důsledku zaplatí daňoví poplatníci či spotřebitelé. Pestrá a druhově rozmanitá evropská krajina blízká přírodě, vytvořená zemědělstvím během staletí, je ohrožena v zásadě dvěma procesy, tj. intenzifikací či opouštěním zemědělské půdy. Žádoucí vztah mezi zemědělstvím a životním prostředím vyjadřuje pojem trvale udržitelného zemědělství. Jde o to, aby zemědělské obhospodařování půdy a přírodních zdrojů orientované na získávání efektů, bylo uvedeno v soulad se společenskými hodnotami ochrany životního prostředí a přírodního či kulturního dědictví.

Veřejný zájem o otázky životního prostředí vede ke zvýšení pozornosti o způsoby hospodaření, které jsou šetrné vůči životnímu prostředí, tj. o tradiční zemědělství s nízkými vstupy, o integrované zemědělství a zejména pak o ekologické zemědělství.

Ekologické zemědělství má vyvážené přednosti s ohledem na oblast environmentální, sociální a ekonomickou a přináší značné efekty pro životní prostředí, druhovou rozmanitost, zvýšení pracovních příležitostí a dodatečné příjmy. Podíl zemědělství a rolníků na tvorbě krajiny a dalších mimoprodukčních funkcích se stává stále více předmětem veřejného zájmu. Naplňování minimálních standardů péče o životní prostředí („správná zemědělská praxe“) a uskutečňování dalších výkonů ve prospěch životního prostředí předpokládá, že tyto nadstandardní výkony budou honorovány, resp. že bude provedeno vyrovnání nákladů a ztrát na příjmech v souvislosti s těmito společensky prospěšnými výkony (náhrada ekonomické újmy). Ekologické zemědělství v EU je charakteristické rozdílnou dynamikou rozvoje a nerovnoměrností z hlediska teritoriálního.

Stav ekologického hospodaření v EU a ČR v r. 2002

Stát	podíl ecol. zemědělství na z.p. v %	Stát	podíl ecol. zemědělství na z.p. v %
Rakousko	11,3	Portugalsko	1,8
Itálie	7,9	Španělsko	1,7
Finsko	6,6	Belgie	1,6
Dánsko	6,5	Francie	1,4
Švédsko	6,3	Lucembursko	0,8
UK	4,0	Řecko	0,6
Německo	3,7		
Nizozemí	1,9	ČR	5,5

Pramen: Situationsbericht 2003, Bonn, DBV 2003

Rozšíření ekologického zemědělství ve světě (podíl kontinentů v %, r. 2001)

Kontinent	Evropa	S. Amerika	J. Amerika	Afrika	Asie	Oceánie	Svět
Podíl v %	24,8	7,7	21,7	0,4	0,5	44,9	100*

*100 % = 17,16 mil. ha

Pramen: Stiftung Ökologie und Landbau, Bonn 2002

Pro rozdílné a také proveditelné cesty rozvoje je důležité vyvinout kritéria trvalé udržitelnosti. Ve smyslu globálně nezbytné ochrany zdrojů, by se tato kritéria měla orientovat zejména na:

- zřeknutí se velikých množství fosilní energie, dosud používaných v industrializovaném zemědělství, využívat sluneční energii a jiné obnovitelné energie,
- vlastní výrobu části energie v ekologicky orientovaných zemědělských podnicích,
- využívání dešťové vody a maloprostorových zavlažovacích systémů. Velké vodní nádrže a rozdělování pitné vody na velké vzdálenosti, jakož i hluboce vrtané studně k zásobování vodou, by měly být používány jen ve skutečně nouzových situacích,
- používání domácích tradičních odrůd osiv; možné jsou také směsi různých odrůd osiv. Odrůdově čisté osivo, zejména pokud jde o hybridní varianty, nesmějí být v žádném případě použity na většině polí,
- zřeknutí se monokultur, tak jak se nacházejí v industrializovaném zemědělství. Je třeba upřednostňovat rozmanitost odrůd a použití osevních postupů,
- návrat k pracovně intenzivním a životní prostředí chránícím způsobům a technologiím, než jak je tomu u průmyslových forem s jejich velkým strojovým parkem. Pak opět naleznou selské formy hospodaření své uplatnění a rodinné podniky své příjmy,
- použití disponibilního kapitálu od ekologicky hospodařících podniků samotných nebo od nových, lokálních forem úvěrového hospodářství,
- zpeněžování výrobků hlavně přes regionální distribuční struktury a nikoliv jako v industrializovaném zemědělství přes anonymní světový trh.

Diskuse

Termín nová ekonomika se nejeví příliš šťastným s ohledem na to, že vzniká dojem o vzniku ekonomiky nového (jiného) typu, kde platí jiné zákonitosti a pravidla ve srovnání s tradiční tržní ekonomikou. Označení nová ekonomika označuje ta odvětví a obory, které jsou nosné při rozvíjení dominantního technologického impulsu (inovace ICT) a které zásadním způsobem ovlivní a změní ekonomickou, pracovní a vzdělanostní strukturu, jakož i poměry ve společnosti.

Vysoký potenciál urychlení vývoje v rámci vyspělých zemí vytváří předpoklady pro udržitelný rozvoj. Udržitelný rozvoj je podmíněn ze své podstaty řešením globálních problémů, tzn. problémů, které jsou řešitelné pouze za předpokladu součinnosti všech zemí světa. V tomto smyslu je v zájmu vyspělých zemí vytvořit podmínky (např. prostřednictvím různých forem rozvojové pomoci) pro zavádění nové ekonomiky a odpovídajících příznivých efektů a minimalizaci efektů nepříznivých.

Pro zabezpečení homeostatické rovnováhy lidstva a celé planety je nutné znát především homeostatickou hranici, tzn. kritické hodnoty charakteristik existence společnosti a prostředí. Mezi ně patří celá řada faktorů úzce spjatých s modely provozování zemědělství ve vyspělém a rozvíjejícím se světě. Mezi základní patří problém znečištění životního prostředí, vyčerpávání neobnovitelných zdrojů, stability biosféry, populačního vývoje a výživy aj. Je zapotřebí dodat, že homeostatická hranice, resp. kvantifikace jejích parametrů, není přesně známa, avšak existují silné důvody pro to, abychom se domnívali, že současný svět se nachází v její blízkosti.

Z hlediska perspektiv a strategie pro rozvoj lidské společnosti v období nové ekonomiky je velmi riskantní a nebezpečné z celosvětového hlediska vycházet z optimistické víry v automatickou a všemocnost mechanismu všeobecného trhu, který byl velkým objevem 19. století a který zabezpečoval homeostázi kapitalismu v tomto a následujícím století. Úspěch tržní ekonomiky a odpovídajících mechanismů nezaručuje totéž v budoucnosti.

Základní rozdíly v politickém a ekonomickém vývoji jednotlivých civilizací vyplývají z rozdílnosti kultur. Úspěch západní civilizace posledních staletí měl svůj základ v hodnotovém rámci individualismu, lidských práv a svobod, liberalismu apod. Je nutno uvést, že hodnotové rámce ostatních civilizací mají odlišný charakter.

Důležitou okolností, kterou je třeba v této souvislosti uvést, je poznatek, že existují ne zcela známé mechanismy evoluce, které nutí individua, aby své chování podřídila zájmům populace jako celku (obětování vlastní existence zájmům celé populace). Z toho pak plyne, že homeostatická rovnováha organismu či jedince se liší od homeostatické rovnováhy populace či společnosti.

Alternativou k tržnímu mechanismu s jeho globálními a nevratnými riziky se stává realizace trvale udržitelného rozvoje a tudíž i trvale udržitelného zemědělství, která je založena na dosažení řady kolektivních rozhodnutí v mezinárodním a světovém rámci.

Teorie kolektivního rozhodování má k dispozici dva obecně uznávané racionální a prakticky využitelné principy pro volbu kompromisu. Jedná se o princip efektivnosti (Paretův) a princip stability (rovnováha dle Nasha). Potíž je v tom, že efektivní řešení nebývají obvykle stabilní a stabilní řešení nebývají obvykle efektivní. Existují zvláštní případy kolektivního rozhodování (řešení konfliktů) typu „Situace cestujících na jedné lodi“, které umožňují efektivní a stabilní řešení (maximalizace součtu „egoistických“ a „planetárních“ cílů jednoho státu – věta Germejevovova, Vatelova).

Lze předpokládat, že realizace trvale udržitelného rozvoje a zemědělství v podmínkách nové ekonomiky může představovat optimistickou variantu řešení konfliktů prostřednictvím kolektivního rozhodování zvláštního případu „Situace cestujících na lodi Země“, které umožňuje efektivní a stabilní řešení.

Ukazuje se, že technologické inovace nové ekonomiky (ICT) mají, obdobně jako předchozí technologické impulsy známé z historie, vliv na urychlení ekonomického růstu a životní úrovně avšak současně vedou ke zvýšení diferencí v ekonomické a životní úrovni vyspělých a rozvíjejících se zemí. S ohledem na tuto skutečnost bude nezbytné posílit tvorbu vůle a mezinárodní institucionální předpoklady pro realizaci trvale udržitelného rozvoje.

Závěr

Důležitou okolností, která bude hrát v budoucnosti stále významnější roli, je fakt, že procesy globalizace a vzniku nové ekonomiky jsou doprovázeny formováním globální politiky, která nabývá stále více multipolárního a multicivilizačního rázu*. V průběhu 20. století dochází ke změně vojenské a ekonomické síly a politického vlivu v neprospěch západní (euroatlantické) civilizace. Filozofická východiska, základní hodnoty, společenské vztahy, zvyky a celkový životní názor se v různých civilizacích významně liší. Je zjevné, že hlavní rozdíly v politickém a ekonomickém vývoji jednotlivých civilizací mají svůj původ v rozdílných kulturách. Kulturní rozdíly posiluje revitalizace náboženství. V této souvislosti je třeba respektovat rozšiřující se názor nezápádních civilizací, který je založen na mínění, že Západ ovládl svět v průběhu 15.-19. století nikoli nadřazeností svých hodnot, idejí či náboženství, ale zejména větší schopností používat organizované násilí a technologické impulsy. Islámské

* Globální politická geografie doznala v průběhu 20. století značné změny: r. 1920 – jeden svět (dominance Západu), r. 1960 – tři světy (studená válka), po r. 1990 – šest a více světů (civilizací).

obrození a asijský hospodářský vzestup představují hlavní hybné síly změn mocenské rovnováhy ve světě.

Z dlouhodobého hlediska směřuje modernizace a tudíž i vlivy nové ekonomiky k oslabování dominantního postavení západní civilizace ve světě. Strategie rozvoje lidstva a formování homeostatické rovnováhy jsou podmíněny uplatňováním trvale udržitelného rozvoje. Lidský a ekonomický potenciál zemědělství je v řadě nezápadních civilizací či kultur dosud převažující či velmi významný, což zdůrazňuje celosvětovou nezbytnost nastoupení strategie trvale udržitelného zemědělství v podobě odpovídajícím méně rozvinutým oblastem globálního světa.

Z hlediska vytvoření globálního politického rámce pro zemědělství ve světovém pohledu bude zřejmě nezbytné přezkoumat roli mezinárodních pravidel a politik a souběžně s tím i funkci příslušných mezinárodních organizací (FAO, WTO, MF, WB aj.). Odpovídající pozornost bude též třeba věnovat úloze národní politiky rozvoje zemědělství a to zejména z hlediska agrárních vztahů k rozvojovým zemím. Je třeba překonávat „zištnost“ agrární politiky na národní, skupinové či integrační úrovni. To představuje rozšíření oblasti odpovědnosti agrární politiky a zaměření perspektiv národního zemědělství vyspělých zemí směrem ke světové odpovědnosti v novém trvale udržitelném systému světové výživy na pozadí rozporuplných procesů globalizace.

Literatura:

1. Bischoff, J.: Mythen der New Economy, VSA-Vlg Hamburg, 2001
2. Huntington, S., P.: Střet civilizací, Rybka Publ., 2001
3. Krejčí, J.: Postižitelné proudy dějin, Slon, Praha, 2002
4. Moisejev, N., N. a kol.: Číslo a myšlení, Mladá fronta, Praha, 1983
5. Nachtigal, V., Tomšík, V.: Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii, Linde Praha, 2002
6. Potůček, M. a kol.: Průvodce krajinou priorit pro ČR, CSES, FSV, UK v Praze, 2002
7. Svatoš, M.: Ekologické zemědělství, PEF ČZU, 2002
8. Svatoš, M.: Některé faktory efektivní integrace (českého) agrárního sektoru do evropských struktur, Sborník z MVS, Kostelec n. Č.l., 2003

Kontaktní adresa:

Prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.
ČZU PEF Praha
Katedra zemědělské ekonomiky
Kamýcká 129
165 21 Praha 6 – Suchbátka
e-mail: svatos@pef.czu.cz